

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 26 april 1920 kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 52 regeringsformen samt §§ 33, 34 och 38 riksdagsordningen.

Närvarande: Herrar Larsson i Västerås, Clason, Strömberg*, frih. Adelswärd, Schlyter, Hellberg, K. J. Ekman, Ljunggren, von Hofsten*, H. G. Andersson*, Larsén, Magnusson i Tumhult*, Janson i Kungsör, Hallén, Jansson i Edsbäcken, Hansson i Gårda, Leander, Nilsson i Antnäs och Andersson i Igelboda.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till konstitutionsutskottets handläggning hava båda kamrarna hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 322, vari Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna förslag till ändrad lydelse av § 52 regeringsformen samt §§ 33, 34 och 38 riksdagsordningen.

Till propositionen är såsom bilaga fogat ett *Utkast till stadga om val av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar.*

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till propositionen bifogade protokoll över justitiedepartementets ärenden 27 februari 1920.

*Utskottets
yttrande.*

Frågan om upphävandet av konungens rätt att utnämna talmän och vice talmän i riksdagens kamrar samt tillerkännande av befogenhet åt kamrarna att själva utse ledare av sina förhandlingar har vid ej mindre än tio tillfällen behandlats av riksdagen. Konstitutionsutskottet har fyra gånger tillstyrkt den föreslagna reformen och andra kammaren sex gånger bifallit densamma, under det att första kammaren hittills alltid ställt sig avvisande mot förslaget. Då frågan vid fjolårets riksdag genom en motion av herr Hage m. fl. framfördes, hemställde konstitutionsutskottet, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t utarbета och framlägga förslag till sådana ändringar i riksdagsordningen, att riksdagens kamrar måtte äga rätt att själva utse talmän ävensom tvenne vice talmän»; denna utskottets hemställan bifölls av andra, men avslogs av första kammaren, varför frågan alltså denna gång förföll.

Enligt utskottets mening äro de skäl, som av fjolårets konstitutionsutskott anfördes och som i departementschefens yttrande vid den förevarande propositionens framläggande ytterligare belysas, fullt övertygande. Principiellt synes det utskottet stå utom tvivel, att valda politiska korporationer av den art som riksdagens kamrar böra hava rätt att själva utse de män, som skola leda deras förhandlingar; en blick på utländsk rätt visar också, att denna uppfattning allmänt vunnit erkännande. Beträffande den ytterligare belysningen av de skäl, som tala för reformen, anser sig utskottet kunna hänvisa till departementschefens nyss nämnda yttrande vid propositionens föredragning.

Även förslaget att öka de vice talmännens antal till två, anser sig utskottet, i likhet med föregående år, böra förorda. Behövligheten av denna förstärkning i kamrarnas presidier torde vara alltför allmänt erkänd för att behöva ytterligare belysas.

Vad slutligen beträffar den utformning, som de nu nämnda förslagen erhållit i den kungl. propositionen, har utskottet intet mot densamma att anmärka. Ej heller har utskottet några erinringar att göra mot det utkast till stadga om val av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar, som är fogat till den kungliga propositionen såsom bilaga, och vilket även är bifogat utskottets utlåtande.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen med bifall till förevarande proposition måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till ändrad lydelse av:

Regeringsformen.

(Nuvarande lydelse.)

§ 52.

Kamrarnas talmän och vice talmän utnämne Konungen.

(Föreslagen lydelse.)

§ 52.

Riksdagens kamrar äga att, på sätt i riksdagsordningen sägs, var för sig utse talman samt en förste och en andre vice talman.

Riksdagsordningen.

§ 33.

1. Så snart riksdagen sammanträtt och berättelse om förloppet av den i nästföregående paragraf mom. 1 föreskrivna granskning blivit av chefen för det departement, till vilket justitieärendena höra, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad kamrarna, var i vad dess ledamöter angår, låte Konungen för vardera kammaren tillkännagiva, vilken bland dess ledamöter förordnats till talman och vilken till vice talman.

2. Då i något av de fall, som i 91, 92, 93 och 94 §§ regeringsformen omförmälas, riksdagen på de i samma grundlags 95 § nämnda vederbörandes kallelse sammanträder, äger vardera kammaren att, inom sig, välja talman och vice talman.

3. Innan sådant tillkännagivande, varom i mom. 1 förmäles, eller val enligt mom. 2 ägt rum, föres i vardera kammaren ordet av den därstädes närvarande ledamot, som de flesta riksdagar bevisat, och, där två eller flera le-

§ 33.

1. Så snart riksdagen sammanträtt och berättelse om förloppet av den i nästföregående paragraf mom. 1 föreskrivna granskning blivit av chefen för det departement, till vilket justitieärendena höra, eller den i hans ställe förordnad är, meddelad kamrarna, var i vad dess ledamöter angår, *välje vardera kammaren bland sina ledamöter talman samt en förste och en andre vice talman.*

Närmare bestämmelser om val av talmän och vice talmän meddelas genom särskild av Konungen och riksdagen samfällt beslutad stadga.

2. *Innan val enligt mom. 1 ägt rum, föres i vardera kammaren ordet av den därstädes närvarande ledamot, som de flesta riksdagar bevisat, och, där två eller flera ledamöter i lika många riksdagar deltagit, den av dem, som är till levnadsåren äldst.*

3. *Där talman eller vice talman under riksdag med döden avgår eller sin befattning frånträder, välje kammaren omedelbart ny talman eller vice talman.*

(Nuvarande lydelse.)

damöter i lika många riksdagar deltagit, den av dem, som är till levnadsåren äldst.

4. Vid samtidigt förfall för både talmannen och vice talmannen i någon av riksdagens kamrar utses under enahanda ordförandeskap, som nyss är nämnt, en av kammarens övriga ledamöter att tjänstgöra såsom talman, till dess förfallet upphört.

§ 34.

Konungen låter offentligen kungöra den av honom för riksdags öppnande bestämda tid, som ej må utsättas senare än å andra söckendagen efter riksdags början. På den tid skola riksgsmännen, sedan gudstjänst med dem hållen är, sammankomma på rikssalen, där Konungen eller, då Han så för gott finner, statsministern eller annan statsrådsledamot förer ordet. Vid detta tillfälle låter Konungen meddela lagtima riksdag berättelse om vad i rikets styrelse sedan nästföregående lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit, ävensom till riksdagen i två exemplar, därav ett tillställes vardera kammaren, överlämna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov, innefattande även förslag rörande sättet att genom bevillningar fylla vad staten utöver de ordinarie inkomsterna erfordrar; men om riksdagen urtima är, kungöres för densamma anledningen till dess sammankallande och avlämnas de förslag och framställningar, vilka skola bliva föremål för kamrarnas överläggningar; Konungen dock obetaget att sedermera även andra förslag framställa.

Då Konungen, på sätt nu är sagt, riksdag öppnat, framföre, vid samma tillfälle, kamrarnas talmän till Konungen, i kamrarnas namn, deras undersåtliga vördnad.

(Föreslagen lydelse.)

4. Vid samtidigt förfall för både talmannen och vice talmännen i någon av riksdagens kamrar utses *under ordförandeskap, som i mom. 2 sägs*, en av kammarens övriga ledamöter att tjänstgöra såsom talman, till dess förfallet upphört.

§ 34.

Konungen låter offentligen kungöra den av honom för riksdags öppnande bestämda tid, *som må utsättas till första eller andra söckendagen efter riksdags början*. På den tid — — — framställa.

Då Konungen — — — undersåtliga vördnad.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar och vallagen ävensom stadgan om val till riksdagens utskott samt att hos riksdagen föreslå de ändringar däruti, dem utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så ock att meddela utlåtande över de från kamrarna till utskottet hänvisade grundlags- och vallagsfrågor samt frågor rörande omförmälda stadga.

2. Utskottet skall vidare meddela utlåtanden och avgiva förslag i anledning av dit hänvisade frågor angående stiftande, ändring, förklaring eller upphävande av lagar och författningar rörande statsrådets ansvarighet, om statsdepartementen, om förvärvande och förlust av medborgarrätt, om rikets vapen och flagga och om allmänt kyrkomöte så ock av kommunallagarna.

3. Utskottet åligger ock att äska de i statsrådet förda protokoll, dock att sådant särskilt protokoll, varom i 9 § regeringsformen förmäles, och protokoll i kommandomål kunna fordras endast i vad som rör allmänt kända och av utskottet uppgivna händelser. Om utskottets rätt och plikt att, efter granskning av dessa protokoll, hos riksdagen anmäla de anmärkningar, vartill denna granskning funnits föranleda, eller eljest vidtaga den med anledning av gjord anmärkning erforderliga åtgärd, så ock att, när av riksdagsman eller av annat utskott än konsstitutionsutskottet fråga blivit väckt, att statsrådet eller någon dess ledamot eller föredragande sitt ämbete på obehörigt sätt utövat, däröver, före frågans avgörande av riksdagen, avgiva yttrande, därom är i regeringsformen stadgat.

4. Utskottet tillkommer jämväl att, då olika meningar mellan kamrarna

§ 38.

1. Konstitutionsutskottet tillkommer att granska rikets grundlagar, vallagen, *stadgan om val av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar* ävensom stadgan om val till riksdagens utskott — — — — — samt frågor rörande omförmälda *stadgar*.

2. Utskottet — — — kommunallagarna.

3. Utskottet — — — stadgat.

4. Utskottet — — — proposition.

(Nuvarande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

uppstå, till vilket utskott uppkomna frågor och ämnen böra hänvisas, därom besluta, så ock att skilja mellan kammare och dess talman, då den senare vägrar proposition.

Stockholm den 22 april 1920.

På konstitutionsutskottets vägnar:

VIKTOR LARSSON.

Reservation

av herrar *Clason, K. J. Ekman och von Hofsten.*

Bilaga.

Utkast

till

stadga om val av talmän och vice talmän i riksdagens kamrar.

Talman samt förste och andre vice talman väljas var för sig i nu nämnd ordning. Har någon erhållit mer än hälften av de avgivna rösterna, är han behörigen vald. Äro rösterna så delade mellan flera, att ingen uppnått dylik röstövertikt, anställs ny omröstning. Får ej heller därvid någon mer än hälften av de avgivna rösterna, anställs en tredje omröstning mellan de två, på vilka vid andra omröstningen de flesta av rösterna fallit. Vid tredje omröstningen är den vald, som erhållit de flesta rösterna. I händelse av lika röstetal vid andra eller tredje omröstningen skilje lotten, där så erfordras.
